

Institut za antropologiju

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske

Strategija razvoja Instituta za antropologiju

2015. - 2019.

1.1. Svrha osnivanja i rada znanstvene organizacije

Institut za antropologiju je javni institut, nositelj kontinuirane znanstveno-istraživačke djelatnosti u antropologiji koju provodi u nadležnosti Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske. Osnovan je Odlukom Savjeta Instituta za medicinska istraživanja i medicinu rada Sveučilišta u Zagrebu 27. rujna 1991. godine. Time je institucionalizirana znanstveno-istraživačka djelatnost iz područja antropologije koja se od 1984. godine provodila u Laboratoriju, a potom u Sektoru za antropologiju Instituta za medicinska istraživanja i medicinu rada Sveučilišta u Zagrebu. Institut je službeno zaživio pod imenom Institut za antropologiju Sveučilišta u Zagrebu Rješenjem Ministarstva znanosti, tehnologije i informatike od 10. veljače 1992. godine. Zbog novih zakonskih odredbi donesenih 1993. godine, Institut je izdvojen iz sastava Sveučilišta te je kao samostalna ustanova osnovan uredbom Vlade Republike Hrvatske pod imenom Institut za antropologiju koje nosi i danas.

Temeljna je zadaća Instituta provođenje znanstvenih istraživanja iz antropologije u područjima humanističkih, društvenih i prirodnih znanosti te biomedicine i zdravstva.

1.2. Misija

Institut za antropologiju je jedina takva institucija u Republici Hrvatskoj i jedna od malobrojnih znanstvenih institucija u europskim okvirima usmjerena na holističku i komparativnu širinu antropologije kao znanosti koja proučava ljudske populacije iz različitih društvenih, kulturnih, bioloških i evolucijskih perspektiva. Kao jedina znanstvena disciplina koja nastoji razumjeti sve aspekte ljudske

egzistencije, uključujući prošle i sadašnje društvene i kulturne procese te biološke prilagodbe, antropologija je usredotočena na ljudsku varijabilnost u vremenu i prostoru. U svom širokom rasponu istraživanja objedinjuje znanja i metode ne samo iz različitih grana suvremene antropologije, nego jednako tako i onih iz drugih znanstvenih područja humanističkih, društvenih i prirodnih znanosti.

Misija Instituta je njegovanje, osnaživanje i promicanje važnosti razumijevanja takve vizije antropologije i rezultata njezine primjene u istraživanjima ljudskog iskustva, različitih izazova i složenih problema u kontekstu ljudske egzistencije od nacionalnog, regionalnog ili globalnog značenja. Kako su mnoge od tih pojava istodobno rezultat kulturnih i bioloških procesa (npr. zdravlje, prehrana, rast i razvoj, starenje, ekološki i demografski procesi), znanstvenici Instituta ne prihvaćaju umjetnu podjelu na „sociokulturnu“ i „biološku“ antropologiju, promičući metodološki pluralizam u rješavanju složenih problema istraživanja.

1.3. Vizija

Djelatnici Instituta će u narednom razdoblju ulagati napore usmjerene ka daljnjem razvoju Instituta kao vodeće znanstvene institucije u zemlji za holistička, komparativna antropološka istraživanja te daljnji razvoj postojeće međunarodne prepoznatljivosti i vidljivosti, kao i nacionalnom i regionalnom angažmanu u odgovaranju na društvene izazove.

Kako bi ostvarili svoju misiju i viziju, znanstvenici Instituta će doprinositi produkciji, primjeni i transferu znanja koja proizlaze iz njihovih antropoloških istraživanja, a utemeljena su na vrijednostima koja vode razvoj Instituta još od njegova osnutka:

- Znanstvena izvrsnost;
- Intelektualna sloboda;

- Timski rad i suradnja;
- Integritet i društvena odgovornost.

2. ANALIZA ZNANSTVENOG POTENCIJALA I POLOŽAJ INSTITUTA U ZNANSTVENOM I POSLOVNOM OKRUŽENJU (SWOT ANALIZA)

Temeljni znanstveni potencijal Instituta leži u analitičkom holističkom pristupu proučavanja populacijske strukture, i to primjenom komplementarnih biomedicinskih, sociokulturnih, lingvističkih, antropogenetičkih i antropoarheoloških pristupa. Institut za antropologiju jasno obilježava njegova *differentia specifica* znanstveno-istraživačkog, nastavnog i stručnog rada u interdisciplinarnom području antropologije. Ona obuhvaća holistički studij čovjeka u prostoru (ekološkoj niši) i vremenu (s obzirom na genetičke generacije kao i različitu životnu dob). Populacijska struktura stanovništva Republike Hrvatske višeznačan je i kompleksan fenomen čije je znanstveno istraživanje nužno interdisciplinarno. Sustavna četrdesetogodišnja antropološka istraživanja populacijske strukture rezultirala su bogatom i jedinstvenom „Hrvatskom antropološkom i antropogenetičkom bazom/bankom“ (HAAB), koja predstavlja dokument vremena od izuzetne vrijednosti za sve populacije na teritoriju Republike Hrvatske, ali i šire regije. Ona sadrži podatke o sociokulturnim, lingvističkim, biokulturnim, biomedicinskim i antropogenetičkim osobitostima ciljnih skupina suvremenog stanovništva (seoskih zajednica relativno izoliranih jadranskih otoka i priobalja te uzoraka opće populacije). Nadopunjuje je baza podataka o ciljanim arheološkim populacijama i njihovoj materijalnoj kulturi. Holistički pristup istraživanjima moguć je upravo zahvaljujući činjenici da znanstvenici Instituta imaju raznoliku temeljnu edukaciju (antropologija, medicina, biologija, arheologija, lingvistika, etnologija, psihologija, sociologija, i dr.), nakon koje su se tijekom poslijediplomske i

postdoktorske izobrazbe usmjerili i specijalizirali u pojedinim područjima antropologije. Usmjerenost na istu istraživačku temu s različitih antropoloških aspekata rezultira komplementarnošću, interferencijom i osigurava cjelovit pristup istraživanom problemu. Na taj su način u prvome planu rada Instituta kompleksna znanstvena istraživanja koja holistički nastoje analizirati i razumjeti istraživani problem. Zbog svega je navedenog Institut za antropologiju jasno prepoznatljiva znanstvena institucija u zemlji i inozemstvu. Iscrpno poznavanje populacija, osposobljen tim istraživača i obrazovanje mladih kadrova temelji su razvoja strategije znanstvenog i obrazovnog rada Instituta u nadolazećem razdoblju.

Institut je uvijek nastojao odgovoriti izazovima vremena te prepoznati nove i inovativne smjerove razvitka same antropologije. U skladu s time, nastojat će se i dalje nastaviti proširivati i produbljivati istraživačke teme kojima se bave znanstvenici u Institutu.

2.1. Snage

- Holistički pristup istraživačkom problemu;
- Trans- i inter-disciplinarnost;
- Baza podataka „Hrvatska antropološka i antropogenetička baza/banka“ (HAAB), prikupljena tijekom 40 godina;
- Razgranata međunarodna suradnja (rezultirala je brojnim međunarodnim znanstveno-istraživačkim projektima: EC FP6 (EU), EC FP7 (EU), NIH (SAD), zaklada Wenner Gren (SAD) i Nutricia Research Foundation (Nizozemska));
- Timski rad (zajednička priprema projekata, zajednički terenski rad, publiciranje u koautorstvu);

- Osmišljavanje i provedba programa visokoškolskog obrazovanja – Institut je suosnivač Studija antropologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i njegovi djelatnici su aktivno uključeni u izvođenje preddiplomske i diplomske nastave na tom fakultetu. Osim toga, pojedini djelatnici Instituta sudjeluju u izvođenju poslijediplomske nastave na Prirodoslovno-matematičkom, Medicinskom, Prehrambeno-biotehnološkom i Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te na poslijediplomskim studijima na Sveučilištima u Zadru, Splitu i Dubrovniku, diplomskom studiju forenzičnih znanosti Sveučilišta u Splitu, Visokoj školi „Vern“, Tehničkom veleučilištu Zagreb, Studiju sestrinstva na Sveučilištu u Dubrovniku te na diplomskom specijalističkom stručnom Studiju kriminalistike na Visokoj policijskoj školi u Zagrebu. Nadalje, djelatnici Instituta djeluju i kao mentori te komentori pri izradi diplomskih radova i doktorskih disertacija;
- Kontinuirana briga o prijenosu znanja na mlađe generacije putem radionica i tečaja (međunarodna *Škola biološke antropologije*, međunarodni tečaj *Antropologija i zdravlje*, međunarodna radionica za doktorande iz lingvističke antropologije (LINEE+));
- Međunarodno prepoznata publicistička djelatnost (u suradnji s Hrvatskim antropološkim društvom) – časopis *Collegium Antropologicum* izlazi od 1977. godine i indeksiran je u relevantnim međunarodnim bazama, što ga čini vidljivim i dostupnim cjelokupnoj domaćoj i svjetskoj znanstvenoj javnosti. Institut je također suizdavač edicije *Antropologijska biblioteka*;
- Uspješna suradnja sa znanstvenim ustanovama u Hrvatskoj i svijetu;
- Uspješna suradnja s medijima.

2.2. Slabosti

- Nedostatnost sredstava potrebnih za institucijsko financiranje;
- Nedovoljan pristup elektroničkim izdanjima relevantnih časopisa (prepoznat kao problem na nacionalnoj razini);
- Nedovoljna suradnja s gospodarstvom.

2.3. Mogućnosti

- Veća dostupnost međunarodnog financiranja (uključivanje u međunarodne konzorcije za prijavu projekata);
- Prostor za poboljšanje suradnje s gospodarstvom, u skladu s mogućnostima i potrebama gospodarskog sektora (tekstilna i vojna industrija, farmaceutska i prehrambena industrija, turistička industrija i sl.);
- Intenziviranje suradnje s javnim zdravstvom, s jedinicama lokalne uprave i sl.;
- Razvitak uslužnih djelatnosti poput pružanja usluga utvrđivanja očinstva, majčinstva i drugih rodbinskih veza, detektiranja molekularno-genetičkih čimbenika rizika za razvoj kompleksnih bolesti te utvrđivanja haplogrupa uniparentalnih nasljednih linija. Preduvjet za uspostavu ove djelatnosti jest usklađivanje karakteristika Laboratorija za molekularnu antropologiju sa zakonom predviđenim građevinskim, sigurnosnim i organizacijskim specifikacijama;
- Razvitak dodatnih uslužnih djelatnosti poput utvrđivanja morfoloških, genetskih i psiholoških karakteristika specifičnih skupina (npr. jedinica oružanih snaga, sportaša, itd.) uz pružanje odgovarajućih savjeta i preporuka.

2.4. Prijetnje

- Dodatno smanjivanje financiranja na institucijskoj razini;
- Loša gospodarska situacija u Republici Hrvatskoj otežava značajnije povezivanje s gospodarstvom;
- Nemogućnost zapošljavanja znanstvenog kadra prijeti tzv. „odljevu mozgova“, iz Hrvatske, a restrikcije pri zapošljavanju od strane nadležnog Ministarstva na taj način usporavaju razvoj postojećih znanstvenih disciplina i uspostavljanje novih;
- Neadekvatna administrativna i tehnička podrška – u određenoj mjeri otežava postupke prijavljivanja na europske i druge fondove za financiranje projekata, kao i zahtjevno administrativno vođenje takvih projekata.

3. STRATEŠKI CILJEVI

Dugoročan cilj Instituta je teorijski i empirijski doprinos razumijevanju biološke i kulturne raznolikosti u Hrvatskoj putem analize kompleksnosti koja odlikuje međudjelovanja nasljednih, okolišnih i kulturnih čimbenika u određivanju populacijske strukture u kontekstu njezine vremensko-prostorne datosti, a nastavak je antropoloških istraživanja holističkim analitičkim pristupom u posljednjih više od 40 godina. U skladu s time, strateški ciljevi u narednih pet godina uključuju

doprinose koji proizlaze iz interdisciplinarnog proučavanja populacijske strukture u sljedećim specifičnim područjima:

1. Temeljna istraživanja ciljnih populacija potaknuta stjecanjem novih teorijskih i empirijskih spoznaja. Ona uključuju kontinuiranu nadogradnju «Hrvatske antropološke i antropogenetičke baze/banke podataka» (HAAB) sociokulturnim, biokulturnim, biomedicinskim i genetičkim podacima o ciljnim populacijama te: a) unapređivanje teorijskih i empirijskih spoznaja proučavanjem mikroevolucije našega stanovništva, posebno lokalnih zajednica jadranskog područja, obrazaca njegove mobilnosti, migracija i naseljavanja tijekom povijesti; b) analizu jezičnih, arheoloških, povijesnih i etnografskih izvora koji ukazuju na posljedice migracija; c) rasvjetljavanje povijesti stanovništva dokumentiranjem razdoblja kulturnog i demografskog kontinuiteta, kao i epizoda intenzivnih kulturoloških i demografskih promjena tijekom pretpovijesti i starije povijesti te proučavanjem obrazaca suvremenih genetičkih varijacija i njihove genetičke substrukture.

2. Zdravlje, prehrana i kvaliteta života. Doprinos: a) spoznajama o biokulturnim osobitostima stanovništva uključujući pokazatelje zdravstvenog stanja, odnosno čimbenike rizika za razvoj najčešćih kroničnih nezaraznih bolesti današnjice; b) razumijevanju genetike kvantitativnih svojstava, posebno kompleksnih bolesti; c) spoznajama o rastu i razvoju djece i procesu starenja kao pokazateljima fizičkog i psihosocijalnog zdravlja stanovništva te d) biokulturnim aspektima prehrane i njezinog utjecaja na zdravlje u prošlosti i sadašnjosti.

3. Preobrazbe identiteta i kulturna raznolikost u prošlosti i sadašnjosti: doprinos proučavanju kulturnog kontinuiteta i promjena, uloge povijesnog kulturnog nasljeđa i sjećanja, komunikacije, jezika i reprezentacije u suvremenim identifikacijskim procesima i društveno integracijskim procesima.

4. Antropologija okoliša: istraživanja suvremenog, pretpovijesnog i povijesnog stanovništva koja doprinose sagledavanju prirodnih i antropogenih promjena u sadašnjosti i prošlosti i suvremenih kulturnih krajolika.

4. OČEKIVANI ISHODI STRATEŠKOG PROGRAMA ZNANSTVENIH ISTRAŽIVANJA

4.1. Znanstvena izvrsnost i međunarodna prepoznatljivost

S obzirom na to da je Institut već prepoznat kao iznimna interdisciplinarna istraživačka ustanova, očekuje se da će u razdoblju od sljedećih pet godina ostati vodeći nacionalni centar za provođenje temeljnih antropoloških istraživanja. Imajući na umu činjenicu da je upravo međunarodna suradnja preduvjet znanstvene izvrsnosti, očekuje se dodatno jačanje te, u skladu s financijskim mogućnostima, širenje postojeće međunarodne suradnje.

Očekuje se kontinuitet u usavršavanju znanstveno-istraživačkog kadra, a u skladu s mogućnostima i zapošljavanje novog.

4.2. Značajna uloga antropologije u jačanju društvene odgovornosti

U sve kompleksnijem i globaliziranijem društvu suvremenim se zajednicama nameću sve brojniji izazovi. Neki od tih izazova odnose se na nastojanja da se na optimalan način osvijesti potreba čuvanja lokalnih/regionalnih/nacionalnih i nadnacionalnih vrijednosti, baštine i identiteta uz istovremeno razumijevanje i prihvaćanje različitosti (jezične, kulturne ili bilo koje druge). Interkulturni dijalog je temelj na kojem počivaju suvremena društva. Republika Hrvatska ulaskom u Europsku uniju počinje dijeliti sudbinu te kompleksne nadnacionalne zajednice, pa su u tom smislu rezultati antropoloških istraživanja vezani uz pitanja migracija,

asimilacija, akulturacija, identifikacija te jezične i kulturne raznolikosti od izuzetnog značaja. Drugi izazovi usmjereni su na sve jasniju potrebu usmjeravanja društava (pa tako i hrvatskog) k održivom ili barem održivijem razvoju. Ta se potreba povećava i raste u skladu s posljedicama razarajućeg djelovanja čovjeka na okoliš, koje se naravno vraća čovječanstvu u cjelini. Znanja i spoznaje antropologa o odnosu čovjeka i okoliša imaju izuzetan potencijal u primjeni kod izrade različitih elaborata i modela za održiv razvoj Hrvatske. Stoga je uloga antropologa u podizanju javne svijesti o ekološkim, ali i pratećim zdravstvenim i socijalnim problemima od iznimne važnosti, ne samo zbog znanja antropologa o zajednicama u kojima odnos čovjeka i okoliša nema tako devastirajuće posljedice, nego i zbog toga što se u okviru antropologije okoliša teži afirmaciji modela koji čovječanstvu omogućuju kvalitetniji i održiviji život. Važan element društvene odgovornosti antropologa leži i u aktivnom poticanju primjene antropoloških spoznaja u programima i projektima javnog zdravstva, koji imaju potencijal utjecati na poboljšanje zdravlja svih građana Hrvatske (putem programa utemeljenih na znanstvenim rezultatima koji uključuju preporuke o važnosti pravilne prehrane, aktivnog načina života, usvajanja zdravih životnih stilova te ukazuju na važnost okolišnih čimbenika).

Ishod ovakvih društveno odgovornih nastojanja ovisit će o spremnosti institucija koje imaju mandat za provođenje politika da prihvate i iskoriste preporuke koje se baziraju na temelju antropoloških istraživanja.

4. 3. Obrazovanje

Institut educira veliki broj mladih znanstvenika koji rade na Institutu, ali i studenata preddiplomskih, diplomskih i poslijediplomskih studija. U skladu s mogućnostima, nastojat će se povećati njihov broj. Ta se edukacija održava aktivnim sudjelovanjem u programima visokog obrazovanja te mentoriranjem brojnih

diplomskih i doktorskih radova. Očekuje se ista i, ukoliko je moguće, viša razina sudjelovanja djelatnika Instituta u visokoškolskom obrazovnom sustavu Republike Hrvatske. Također, kao ishod obrazovanja kao strateškog cilja Instituta, očekuje se i daljnje aktivno sudjelovanje svih znanstvenika Instituta na inozemnim i domaćim konferencijama, skupovima i radionicama (koje predstavlja redovit i uobičajen način njihove edukacije, omogućavajući daljnje umrežavanje znanstvenika i diseminaciju rezultata istraživanja) te isti ili veći (u skladu s mogućnostima) odlazak svih znanstvenika na kraće i dulje studijske boravke u inozemstvo ili dolazak stranih istraživača na Institut.

5. PLANIRANE ZNANSTVENO ISTRAŽIVAČKE TEME

(s detaljnim programom rada i posebnim ciljevima za svaku temu)

POPULACIJSKA STRUKTURA HRVATSKE

Temeljna je zadaća Instituta provođenje znanstvenih istraživanja iz antropologije u područjima humanističkih, društvenih i prirodnih znanosti te biomedicine i zdravstva. Osnovna istraživačka tema Instituta usmjeren je na proučavanje populacijske strukture Hrvatske u prošlosti i sadašnjosti na temelju bioloških i kulturnih parametara putem specifičnih analiza i metodologija navedenih znanstvenih disciplina. Time se omogućava jedinstveni inter- i multi-disciplinarni uvid u problematiku, što je i *differentia specifica* Instituta za antropologiju i antropološke znanosti uopće. Institut nastoji unaprijediti i potaknuti promicanje spoznaja iz svih područja antropologije holističkim i komparativnim uvidom u problematiku podrijetla, bioloških i kulturnih obilježja ljudske vrste i njihovu varijabilnost u vremenu i prostoru.

Nastavak i širenje istraživanja populacijske strukture omogućuje činjenica da "Hrvatska antropološka i antropogenetička baza/BANKA" (HAAB) Instituta za antropologiju, prikupljena kontinuiranim antropološkim istraživanjima, sadrži podatke o sociokulturnim, biokulturnim, biomedicinskim i antropogenetičkim osobitostima ciljnih skupina (seoske zajednice jadranskih otoka i priobalja te uzorci opće populacije). Time je stvorena baza koja omogućava kontinuirana istraživanja holističkim analitičkim pristupom. Ciljevi koji se žele ostvariti navedenom istraživačkom temom su proučiti i razumjeti složenu populacijsku strukturu Hrvatske, dati teorijski i empirijski doprinos razumijevanju njezine biološke i kulturne raznolikosti te provesti nova, metodološki i predmetno dopunjena istraživanja ciljnih populacija antropološkim i antropogenetičkim proučavanjima. Temeljna hipoteza istraživanja je da je populacijska struktura posljedica čitavog niza višedimenzionalnih i interaktivnih procesa u svojoj vremensko-prostornoj datosti i stoga nužno zahtijeva interdisciplinarni, holistički pristup. Važnost kontinuiteta u istraživanju populacijske strukture Hrvatske je u njegovu doprinosu temeljnim istraživanjima ciljnih izoliranih populacija te upotpunjavanju nacionalne baze antropoloških podataka, kao i dugoročnoj prosudbi biodemografskog statusa stanovnika Republike Hrvatske. Istraživanje doprinosi području zdravlja putem izrade referentnih vrijednosti primjenjivih u biomedicinskoj praksi te identifikaciji i razumijevanju genetske podloge rizičnih fenotipova za razvoj kompleksnih nezaraznih kroničnih bolesti. Sociokulturna, jezična i arheološka istraživanja izravno su doprinos definiranju hrvatskoga identiteta i njegove kulturne slojevitosti, a spoznaje o transformacijskim procesima u oblikovanju kulturnih identiteta izuzetno su važne zbog značaja koji imaju za istraživane zajednice.

Osnovna znanstvena djelatnost Instituta i dalje će se temeljiti na analitičkom holističkom pristupu populacijskoj strukturi u vremenu (od naranije prošlosti do današnjeg doba) i prostoru Republike Hrvatske i šire regije. Ta će se istraživanja

nastaviti provoditi primjenom međusobno komplementarnih biomedicinskih, sociokulturnih, lingvističkih, antropogenetičkih, antropoarheoloških pristupa. Strategija Instituta ima uporište u sustavnim antropološkim istraživanjima koja provode znanstvenici Instituta. Antropološka istraživanja ciljnih populacija najrelevantniji su izvor spoznaja o demografskim procesima, migracijama i mobilnosti stanovništva od najranije prošlosti do današnjeg doba, koji zbog nedostatnih ili nepostojećih izvora i metoda izmiču povijesnim i drugim humanističkim i društvenim znanostima. Dugoročan je plan Instituta proučavati promjene u ciljanim populacijama jadranskih i drugih zemljopisnih izolata te sociokulturno i reproduktivno zatvorenih skupina koje sve više gube te osobitosti, kao dinamične modele istraživanja populacijske strukture kroz njihove sociokulturne, jezične, biološke (molekularno-genetičke) i biomedicinske specifičnosti i transformacije uobličene povijesnim i suvremenim migracijama i dodirima. Od dugoročnog su interesa suvremena opća, tzv. otvorena populacija Hrvatske, pojedine dobno-specifične skupine (djeca, mladež, odrasli i osobe duboke starosti) i fenotipski selekcionirane ciljne skupine (s obzirom na pokazatelje zdravstvenog stanja i specifičnosti vezane uz zanimanje i/ili način života). Dokumentiranje njihovih bioloških i sociokulturnih obilježja nužno je kako za unapređenje općih znanstvenih spoznaja o specifičnim biokulturnim karakteristikama tih populacija i njihovoj dinamici, tako i za praćenje promjena u društveno-kulturnim identifikacijskim procesima i vrijednostima te izradu referentnih vrijednosti koje se primjerice primjenjuju u biomedicini i javnom zdravlju.

Planirana istraživanja populacijske strukture zato obuhvaćaju nekoliko komplementarnih pristupa usredotočenih na različite dimenzije istraživanja populacijske strukture.

5.1. Sociokulturni i lingvističko-antropološki pristup populacijskoj strukturi

U okviru istraživanja populacijske strukture stanovništva Hrvatske, kao temeljne predmetnosti znanstvenog rada na Institutu za antropologiju, nezaobilazno je izučavanje različitih sociokulturnih utjecaja koji djeluju na njezino dinamičko uobličivanje u vremenu i prostoru te posljedica prošlih i suvremenih akulturacijskih procesa između različitih kulturnih skupina. Cilj ovih istraživanja je razumijevanje društvenih i kulturnih promjena i identifikacijskih procesa kroz empirijsko proučavanje kulturne i jezične prakse, njezine varijabilnosti u vremenu i prostoru i širem društvenom kontekstu odnosa moći i povijesnih procesa. Osebujnost ovog antropološkog pristupa počiva u dinamičnom, empirijskom poimanju kulture i jezika te kulturnog identiteta, razlika i sličnosti kao diskurzivnih konstrukcija, s osobitim naglaskom na uvide u različite oblike jezika i jezične uporabe u društvenim i kulturnim sustavima i praksama. Ovaj znanstveni pristup razvijao se posljednjih nekoliko desetljeća na Institutu za antropologiju u Zagrebu u okviru širih sociokulturnih istraživanja prošlih i suvremenih akulturacijskih procesa u različitim populacijskim skupinama jadranske obale i otoka, od poluotoka Pelješca do Istre, dijaspore (Molise u Italiji i Hrvati u Austriji) i nekih urbanih sredina (Pula, Zagreb).

5.1.1. Detaljan program rada

Oslanjajući se dosadašnja istraživanja, u narednom razdoblju znanstveni napori će obuhvatiti dva tematska sklopa: 1) promjene sociokulturnih sustava u prošlosti i ključnu ulogu migracijskih procesa te istraživanja jezičnih obilježja kao pokazatelja kulturne mikroevolucije, i 2) odnose kulture, jezika, ideologije i moći u

povijesnim i suvremenim kontekstima, s posebnim naglaskom na pitanja jezičnog i kulturnog identiteta te raznolikosti.

1) Istraživanje akulturacijskih procesa u prošlosti kroz etnopovijesne, demografske, migracijske i kulturne promjene primarno je usmjereno na holističko sagledavanje socijalnih i kulturnih čimbenika koji izravno djeluju na stupanj heterogenosti i/ili homogenosti ispitivanih ciljnih populacija te daju nužno potrebne podatke za interpretaciju biomedicinskih i antropogenetičkih istraživanja koja se na tim populacijama provode na Institutu za antropologiju. U sklopu takvih istraživanja, jezična obilježja se proučavaju kao pokazatelj jezične i sociokulturne mikroevolucije, i/ili kao mogući mehanizam reproduktivne izolacije. Pojam “jezičnog kontakta”, koji može uključiti stvarna geografska kretanja ili inkorporaciju jedne populacije u drugu, što utječe na smanjivanje postojećih razlika među skupinama, je jezični proces analogan migraciji u genetici. Jezični pojam analogan genetičkom driftu je “jezični drift” koji označava različite razvojne oblike jednog zajedničkog proto-oblika u neovisnim i izoliranim uvjetima. U okviru ovih istraživanja jezične mikroevolucije posebna pažnja posvetit će se nadogradnji leksikostatističkih i drugih metoda klasifikacije i hijerarhizacije jezičnih obilježja, u smjeru njihove kompatibilnosti i primjene u sintetskim proučavanjima mikroevolucije zajedno s drugim kulturnim i biološkim obilježjima.

2) Istraživanja odnosa kulture, jezika, ideologije i moći bit će usmjerena na sagledavanje složenosti komunikacijske prakse i identifikacijskih procesa u povijesnim i suvremenim kontekstima multikulturalnosti i višejezičnosti. Istraživanja će uz analizu povijesnog nasljeđa uključiti i procese transformacije lokalnih kulturnih (jezičnih) zajednica u uvjetima urbanizacije i povećane mobilnosti, posebice turizma i njihov utjecaj na suvremene identifikacijske procese. Kako su jezik i komunikacija (verbalna i neverbalna) snažno sredstvo identifikacije i pripadanja te glavni kriterij za

opisivanje i konstruiranje razlika među ljudskim skupinama, glavni cilj istraživanja je razmotriti narav, proizvodnju i dinamiku društvenih razlika uz posredovanje ideologija, stavova i stereotipa: kada, kako i zašto se javljaju takve konstrukcije u komunikacijskoj praksi i kakve su njihove posljedice na identifikacijske procese i društvene odnose u specifičnom povijesnom, geopolitičkom i društvenom prostoru. Jednako tako, istraživanja će obuhvatiti i pojave translokalne kulturne i jezične prakse nastale stalnim izlaganjem novim kulturnim i jezičnim utjecajima, kao i višedimenzionalnost i hijerarhijsku uspostavljenost dinamičkih identifikacijskih procesa u kojima se lokalno isprepliće s regionalnim, nacionalnim, etničkim, rodnim, generacijskim i drugim oblicima društvene diferencijacije. Metodološki postupci obuhvatit će mikroanalizu komunikacijske prakse, makroanalizu ideoloških procesa, kvantitativnu i kvalitativnu analizu jezičnih struktura, jezične upotrebe i subjektivnih jezičnih stavova te etnografsko fokusiranje na lokalnu kulturnu praksu i društvenu diferenciranost. Uz postojeće metodološke postupke, u okviru sociokulturnih istraživanja nastavit će se intenzivan razvoj te primjena vizualne antropološke metodologije, ne samo kao jednu od tehnika za prikupljanje podataka već i kao metodologiju analize politike kulturne reprezentacije i različitih oblika komunikacije.

5.1.2. Posebni ciljevi

- *Dugoročna perspektiva*: analiza kulturnih povijesnih i mikroevolucijskih procesa i promjena populacijske strukture.
- *Višerazinski procesi i strukture*: analiza sjecišta makro- (nacionalnih, nadnacionalnih, globalnih) procesa i utjecaja i mikro- (regionanih, lokalnih, supkulturnih) konteksta s naglaskom na translokalnu i transnacionalnu kulturnu i jezičnu praksu.
- *Identitet i raznolikost*: analiza politike identiteta, kulturnih reprezentacija i komunikacijske prakse uz primjenu vizualne antropologije.

5.2. Biomedicinski antropološki pristup populacijskoj strukturi

Biomedicinski pristup holističkim antropološkim istraživanjima temelji se na analizama dobne, spolne i populacijske varijabilnosti različitih bioloških i kulturalnih obilježja koja su od značaja za zdravlje. Pri tom se istražuju genetički specifične populacijske skupine (s obilježjima reprodukcijски izoliranih skupina) i opća populacija (s obilježjima otvorene populacije) te stvara vrijedna baza biomedicinskih podataka o današnjoj populaciji Republike Hrvatske. Glavni cilj biomedicinskih istraživanja je, koristeći prednosti današnje populacijske strukture Hrvatske, holističkim antropološkim pristupom istražiti uzroke varijabilnosti kompleksnih obilježja u zdravlju i bolesti od djetinjstva do duboke starosti.

Izolirane su populacije jedan od najboljih modela za antropološka istraživanja populacijske strukture biomedicinskim pristupom. Njegovom primjenom se odrazi povijesnih zbivanja (endogamija, migracijska povijest) mogu pratiti na primjeru različitih bioloških obilježja. Višestruko je potvrđeno tijekom proteklih četrdeset godina istraživanja Instituta da su otočke populacije Istočnog Jadrana koristan model - prirodni eksperiment - u kojemu se primjenom adekvatnih genetičko-epidemioloških metoda i na obiteljskoj i na populacijskoj razini uspješno istražuju složena obilježja čovjeka povezana sa zdravljem i bolešću.

Masovne, ne-zarazne kronične bolesti na koje se u istraživanjima stavlja naglasak patološka su stanja koja su u suvremenoj civilizaciji na vrhu ljestvice pobola i pomora, a uz to su povezana s procesom starenja te imaju presudan utjecaj na kvalitetu i funkcionalnu sposobnost ljudi srednje i starije dobi. Antropološka istraživanja ovih stanja ukazuju na čimbenike koji doprinose razvoju složenih biomedicinskih obilježja te doprinose razumijevanju etiologije najučestalijih složenih bolesti današnjice, a čije izbjegavanje dovodi do dugovječnosti.

Praćenje rasta i razvoja djece i adolescenata osigurava ciljanu i pravodobnu prevenciju najučestalijih kroničnih bolesti današnjice. Kontinuirana antropološka

istraživanja ukazuju na njihovu jasnu genetsku predispoziciju, kao i na vrlo ranu razvojnu determinaciju (epigenetski fenomeni), što upućuje na potrebu iznimno ranih preventivnih mjera - od prenatalne zaštite do bihevioralnih intervencija tijekom rasta i razvoja, uključujući razdoblje adolescencije.

Demografsko starenje jedan je od najvećih današnjih društvenih izazova RH. Premda je glavni cilj antropoloških istraživanja procesa starenja i dugovječnosti poboljšanje zdravlja i kvalitete života stanovništva te produljenje duljine zdravog života osoba starije dobi, ona također mogu imati značajne pozitivne reperkusije na ekonomsku cijenu demografskog starenja u Hrvatskoj. Tematika starenja ujedno je jedno od prioriternih područja znanstvenih programa Europske unije (2014-2020).

5.2.1. Detaljan program rada

U sklopu holističkih antropoloških terenskih istraživanja, čiji se protokol razvija na Institutu za antropologiju od 1972. godine, prikuplja se iznimno širok spektar podataka koji uključuje opće, morfološke i fiziološke podatke te uzorke krvi za biokemijske i genetičke analize. Biometrijske, molekularno-genetičke i genetičko-epidemiološke analize izabranih fenotipova i DNA biljega provode se u reprezentativnom uzorku opće populacije, u uzorcima relativno izoliranih zajednica (ruralne zajednice Istočnog Jadrana, manjinska populacija Roma u RH) te u dobno (djeca i mladež, odrasli, osobe duboke starosti) ili fenotipski selekcioniranim skupinama ispitanika.

Nastavljaju se biometrijske analize s ciljem utvrđivanja obrazaca mijenjanja kompleksnih obilježja potrebnih za izradu referentnih vrijednosti, ali i za registriranje veličine i smjera sekularnog trenda, odnosno, praćenje promjena u populaciji na velikoj vremenskoj skali i njegove povezanosti s društvenim i ekonomskim kretanjima.

Molekularno-genetičke i genetičko-epidemiološke analize, usmjerene na patološke i rizične fenotipove ključne za razvoj najvažnijih kroničnih bolesti današnjice, provode se korištenjem i kandidatskog i cjelogenomskog pristupa. Analize biomedicinskih obilježja temelje se na antropogenetičkim i sociokulturnim istraživanjima populacijske strukture koja provode druge radne skupine Instituta. Zahvaljujući historiografskim podacima te informacijama iz crkvenih knjiga temeljem kojih je bilo moguće ispitanike povezati u proširene genealogije koje sežu duboko u prošlost, dosadašnja transdisciplinarna biomedicinska istraživanja zadobila su novu superiornu kvalitetu zahvaljujući potpori koje su pružile humanističke discipline. Antropološki holistički pristup omogućava interpretaciju međupopulacijske i međugeneracijske varijabilnosti u svjetlu evolucijskih sila koje su oblikovale današnju populacijsku strukturu RH.

5.2.2. Posebni ciljevi

- U izoliranim populacijama (zemljopisni i sociokulturni izolati), kao i u općoj populaciji RH, nastaviti istraživanje genetičke podloge fenotipova koji predstavljaju rizik za zdravlje kao što je hipertenzija, debljina, promijenjeni metabolički profil (metabolički sindrom). Provest će se analize polimorfizama kandidatskih gena i analize uniparentalnih biljega, kao i studije cjelogenomske povezanosti, pri čemu će se testirati različiti rizični fenotipovi te njihova interakcija s čimbenicima okoliša, uključujući životne navike, zdravstveno-ekološke i eko-toksikološke čimbenike, kulturne specifičnosti, radno opterećenje te socioekonomski status.
- Nastaviti analize povezanosti sa zdravstvenim statusom različitih morfoloških i fizioloških biomarkera (antropometrija, krvni tlak, bioimpedancija, ultrazvučna denzitometrija, spirometrija), kao i molekularnih biomarkera

(glikozilacija imunoglobulina, mineralni i vitaminski status, lipidni status, hormonalni status, biokemijski pokazatelji upale, itd.).

- Nastaviti istraživanja procesa starenja čovjeka s cjeloživotne perspektive kako bi se pronašli genetički i okolišni čimbenici i njihova interakcija, kao i socioekonomske karakteristike te psihološke i ponašajne crte koje najviše doprinose uspješnom starenju.
- Nastaviti praćenje dinamike promjena u stanovništvu RH, koje se odvijaju tijekom razdoblja rasta i razvoja, a u cilju rane detekcije nepovoljnih pokazatelja te pravodobne i primjerene intervencije.

5.3. Antropogenetički pristup populacijskoj strukturi

Antropogenetička istraživanja u najširem smislu obuhvaćaju definiranje populacijske strukture analizom različitih genskih biljega. Genetički dobro definirana populacijska struktura osnova je za svako daljnje biomedicinsko istraživanje koje je povezano s utvrđivanjem genetičke podloge kompleksnih fenotipova. Ovakav pristup je izrazito značajan kod istraživanja populacijskih izolata koji zbog različitih geografskih i/ili socio-kulturnih karakteristika imaju specifičnu zalihu gena. Upravo antropogenetička istraživanja omogućuju definiranje stupnja diferencijacije genske zalihe izoliranih populacija u odnosu na otvorene populacije te omogućuju nepristrane rezultate istraživanjima kompleksnih svojstava. Osim navedenog, rezultati antropogenetičkih istraživanja su izravni pokazatelji predispozicije određenih populacija za razvitak i akumulaciju monogenetskih bolesti, jer što je niža raznolikost zaliha gena određene populacija, veća je vjerojatnost učestalosti takvih bolesti. Upravo zbog toga antropogenetičkim rezultatima možemo utvrditi kod kojih je populacija potrebno obaviti probir radi utvrđivanja učestalosti nosilaca određenog monogenetskog poremećaja, što ujedno omogućava stvaranje uvjeta za organizaciju prikladnog genetičkog savjetovanja. Populacijski probir antropogenetičkim

metodama omogućava i određivanje referentne populacije koja predstavlja nepristran uzorak za sva daljnja istraživanja vezana uz određivanje različitih referentnih vrijednosti povezanih s patološkim stanjima te time i dobivanje nepristranih rezultata u biomedicinskim istraživanjima.

Radi rekonstrukcije genetičke povijesti, nastavit će se s analizama haplogrupa i haplotipova mtDNA i kromosoma Y u populacijskim skupinama koje su različitog stupnja reproduktivne zatvorenosti, kao što su populacije otočnih izolata i manjinskih populacija (npr. Roma). Analize ćemo proširiti upotrebom novih autosomnih molekularno-genetičkih biljega, što će omogućiti dublju razinu filogenetičkog razlučivanja i doprinijeti potpunijem razumijevanju oblikovanja genetičke strukture istraživanih populacija. U ovom strateškom razdoblju ova radna skupina će uz biljege za određivanje genetičke strukture temeljene na populacijskom podrijetlu istraživati i biljege vezane uz područje farmakogenetike radi njihove izravne povezanosti s populacijskim podrijetlom. Uvođenjem ovakve skupine biljega u antropogenetička istraživanja izgradit ćemo poveznicu s istraživanjima vezanima uz personaliziranu medicinu koja se temelji na razlikama u genetičkoj strukturi populacija.

5.3.1. Detaljan program rada

Nastavit ćemo s laboratorijskim analizama koje uključuju analize mtDNA, kromosoma Y te kromosoma X kako bi u potpunosti odredili genetičku strukturu otvorenih i izoliranih populacija u Republici Hrvatskoj. U skladu s financijskim sredstvima, započet ćemo s analizama autosomnih ancestralno informativnih biljega kako bi dobili uvid u cjelogenomsku populacijsku strukturu. Također u skladu s financijskim sredstvima planiramo započeti dvije nove laboratorijske aktivnosti: cjelogenomsku analizu eksona radi utvrđivanja učestalosti privatnih mutacija koje

mogu imati negativne posljedice s obzirom na zdravlje nosilaca i analizu gena uključenih u metabolizam lijekova koji pokazuju populacijsku specifičnost.

Nastavljamo s terenskim istraživanjima romske populacije i drugih ciljnih populacija koja su logičan i nužan nastavak već započetih i planiranih aktivnosti na do sada provedenim projektima vezanih uz genetičku strukturu populacija Hrvatske.

Obrada podataka nastalih molekularno-genetičkim analizama uključivat će uvođenje novih programa za obradu podataka koji su prilagođeni za analizu gore navedenih biljega. Namjera je također kontinuirano publicirati znanstvene radove te sudjelovati na znanstvenim skupovima kako bismo prezentirali rezultate naših znanstvenih istraživanja.

Nadalje, u planu je provedba statističke obrade rezultata cjelogenomskih studija Hrvatske i šireg prostora europskog kontinenta s ciljem utvrđivanja genetičke raznolikosti te migracijskih procesa koji su oblikovali populacijsku strukturu na prostoru današnje Europe.

5.3.2. Posebni ciljevi

- U potpunosti utvrditi migracijske puteve koji su oblikovali populacijsku strukturu na prostoru današnje Europe.
- U potpunosti utvrditi migracijske puteve Roma na Balkanu.
- Utvrditi međudnos migracijskih puteva i genetičke strukture.
- Detektirati razinu genetskog opterećenja romskih populacija za monogenske bolesti
- I dalje sustavno educirati buduće mlade znanstvenike u području antropogenetike.

5.4. Antropoarheološki pristup populacijskoj strukturi

Antropoarheološka istraživanja podrazumijevaju proučavanje međusobnog odnosa biološko-evolucijskih promjena i prilagodbi kao i promjena kulture. Sveobuhvatno istraživanje kompleksne slike ljudske prošlosti, odnosno dinamike arheoloških populacija, iziskuje primjenu interdisciplinarnog pristupa. Njegov opći temelj jest sagledavanje promjena odnosa između čovjeka i okoliša utemeljeno na evolucijskim načelima.

U žarištu antropoarheoloških istraživanja je proučavanje kontinuiteta i diskontinuiteta koji su obilježili naseljavanje prostora središnje i južne Europe od najranije pretpovijesti do razdoblja srednjeg vijeka. Ta se istraživanja temelje na prikupljanju i analizama arheološke građe koja obuhvaća artefakte (ostatke materijalne kulture), ekofakte (ostatke flore i faune, kao i drugu građu koja svjedoči o ponašanju ljudi u prošlosti i njihovom odnosu prema prirodnom okolišu) te kosturne ostatke samih pripadnika arheoloških populacija (uključujući i fosilnu građu).

Analize materijalnih ostataka kulture uključuju sve temeljne kategorije arheološke građe. Pritom se težište stavlja na formalne, funkcionalne i tehnološke analize keramike i litičkih nalaza te analize prostorne rasprostranjenosti nalaza unutar i među nalazištima. Ljudski kosturni ostaci iz arheološkog konteksta važan su izvor podataka o zdravlju, bolestima, demografskoj slici, prehrani i socijalnom statusu prošlih populacija, kao i djelovanja evolucijskih mehanizama. Na Institutu se analizira i interpretira ljudski kosturni materijal s hrvatskih nalazišta datiranih od prapovijesti do novog vijeka.

U nadolazećem razdoblju provođenje terenskih istraživanja i laboratorijskih analiza nastavit će se podjednakim intenzitetom i dinamikom. Primjena inovativnih

pristupa i metoda omogućit će cjelovitiji i precizniji uvid u prijelomna razdoblja prošlosti kao što su vrijeme naseljavanja anatomske modernog čovjeka i nestanka neandertalaca, prijelaz od lovno-sakupljačke prilagodbe na zemljoradnju, uspon hijerarhijskih društava, uključivanje u sredozemnu civilizaciju te razdoblje velike seobe naroda.

Navedeni pristup omogućava rekonstruirati složene i dinamične slike bioloških i kulturnih odlika drevnih populacija na tlu današnje Hrvatske, iščitavanje čovjekovih bioloških i kulturnih odlika, prilagodbi i promjena u prošlosti. Na taj način moguće je rezultate analiza arheoantropološkog pristupa povezati s rezultatima dobivenih ostalim pristupima koji se provode na Institutu za antropologiju i time na holistički i interdisciplinarni i multidisciplinarni način doprinijeti razumijevanju suvremenih populacija na tlu današnje Hrvatske.

5.4.1. Detaljni program rada

Sukladno sa započetim analizama te dobivenim i planiranim projektima, nastaviti će se rad na arheološkim istraživanjima prapovijesnih i povijesnih lokaliteta i materijala. Specifične analize uključivat će proučavanje arheološke građe s područja Istre, Dalmacije, Gorskog kotara i Slavonije. Nastavit će se već postojeća suradnja s Odsjekom za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Institutom za arheologiju i Arheološkim muzejem u Zagrebu kako na znanstvenim istraživanjima, tako i na popularizaciji znanosti.

5.4.2. Posebni ciljevi

- arheološka istraživanja prapovijesnih razdoblja s prostora istočnog Jadrana

- analize arheološke građe, ostataka kulturne djelatnosti (poput nalaza oruđa, keramike i slično) s prapovijesnih i ranih povijesnih lokaliteta
- analize ljudskog kosturnog materijala datiranih od prapovijesti do novog vijeka
- rad na popularizaciji znanosti i razvoju arheološkog turizma te jačanju suradnje s lokalnim zajednicama i muzejima

6. PLAN ORGANIZACIJSKOG RAZVOJA

Administraciju čini Ured ravnatelja i Odsjek za pravne, financijsko-računovodstvene i pomoćne poslove. Znanstveno vijeće Instituta za antropologiju zaduženo je za provođenje znanstvene politike.

6.1. Struktura zaposlenika u znanstvenim zvanjima prema područjima znanosti

S obzirom na interdisciplinarni karakter antropologije, znanstvenici će se i dalje nastaviti izabirati u znanstveno-nastavna zvanja iz različitih znanstvenih područja, humanističkih, društvenih i prirodnih znanosti te biomedicine i zdravstva.

7. POKAZATELJI USPJEŠNOSTI

7.1. Temeljna znanstvena istraživanja - pokazatelji znanstvene izvrsnosti

- Objavljeni znanstveni radovi u petogodišnjem razdoblju u časopisima koji su indeksirani u bazi podataka Web of Science;
- Objavljeni znanstveni radovi u A1 i A2 časopisima;
- Citiranost radova objavljenih u petogodišnjem razdoblju u tom istom vremenskom razdoblju (pod „radovima“ se podrazumijevaju znanstveni radovi koji su indeksirani u bazi podataka Web of Science i Scopus);
- Objavljeni sažeci;
- Radovi u zbornicima radova;
- Pozvana predavanja;
- Sredstva realizirana tuzemnim i inozemnim projektim;
- Sredstva realizirana ugovorima s gospodarstvom;
- Mobilnost istraživača – izlazna i ulazna;
- Članstvo u organizacijskim i znanstvenim odborima;
- Recenzije koje su napravili djelatnici Instituta;
- Znanstveni i stručni skupovi, škole i tečajevi u organizaciji Instituta.

7.2. Primijenjena i razvojna znanstvena istraživanja i prijenos tehnologija

- Objavljeni znanstveni radovi u petogodišnjem razdoblju u časopisima koji su indeksirani u bazi podataka Web of Science;
- Objavljeni znanstveni radovi u A1 i A2 časopisima;

- Objavljene monografije, autorske i uredničke knjige i ostale publikacije;
- Citiranost radova objavljenih u petogodišnjem razdoblju u tom istom vremenskom razdoblju (pod „radovima“ se podrazumijevaju znanstveni radovi koji su indeksirani u bazi podataka Web of Science i Scopus);
- Objavljeni sažeci;
- Radovi u zbornicima radova;
- Pozvana predavanja;
- Sredstava realizirana tuzemnim i inozemnim projektima;
- Ukupno realizirana sredstva putem ugovora s gospodarstvom;
- Mobilnost istraživača – izlazna i ulazna;
- Članstvo u organizacijskim i znanstvenim odborima znanstvenih skupova;
- Recenzije koje su napravili djelatnici Instituta;
- Sporazumi i/ili ugovori s gospodarskim subjektima (ukoliko je primjenjivo).

7.3. Pružanje znanstvenih, savjetodavnih i stručnih usluga

- Izrađeni elaborati;
- Ostvarene usluge molekularno-genetičkog laboratorija;
- Popratne edukacije koja se posredno ostvaruje terenskim istraživanjima;
- Aktivnosti povezane s popularizacijom antropologije;
- Održana javna predavanja;

- Održana predstavljanja knjiga;
- Suradnja s muzejskim sektorom (postavljanje izložbi, suautorstvo na katalozima i/ili drugim vrstama izdanja koja prate izložbe);
- Javni nastupi u medijima.

7.4. Znanstveno i stručno osposobljavanje i usavršavanje doktoranada, poslijedoktoranada i ostalih znanstvenih i stručnih kadrova

- Kraći i dulji studijski boravci asistenata i poslijedoktoranata i ostalih znanstvenika;
- Posjeti laboratorijima i specijaliziranim odjelima na drugim ustanovama u zemlji ili inozemstvu;
- Obranjeni i mentorirani kvalifikacijski radovi;
- Aktivno sudjelovanje na konferencijama i skupovima;
- Pasivno (samo slušanje) sudjelovanje na konferencijama i skupovima;
- Pasivno sudjelovanje na info-danima, stručnim skupovima i seminarima, internetskim seminarima i radionicama.

Pri vrednovanju uspješnosti znanstvenog i istraživačkog rada, treba obratiti pažnju i na vanjske čimbenike na koje je nemoguće utjecati poput zakonskih odredbi, spore državne administracije te nedovoljnu nacionalnu financijsku potporu. Ovi čimbenici uvelike mogu utjecati na pokazatelje uspješnosti. Također, osim kvantitativnih pokazatelja treba uzeti u obzir i kvalitativne pokazatelje koji se mogu isčitati iz izvještaja o radu za svaku pojedinu godinu, a koji su dostupni na internetskoj stranici Instituta.

Predsjednik Upravnog vijeća

Prof. dr. sc. Aleksandar Včev

Ravnatelj Instituta za antropologiju

Doc. dr. sc. Saša Missoni

Ur. broj: 1.3. - 1702/14

Zagreb, 15. rujna 2014.